

Kääntäjän ammatin arvostuksen myytit: faktaa vai fiktiota?

Minna Ruokonen
Itä-Suomen yliopisto

Abstract

One of the central myths about translation is probably the notion of translators' low occupational status or prestige, often accompanied by three further myths or beliefs: that the lack of status is linked to 1) low income, 2) outsiders' ignorance about the expertise required to translate and 3) translators' invisibility. This article explores to what extent these myths are supported by previous empirical research and the author's pilot survey of translation students at Finnish universities. The questionnaire used in the survey is based on Dam and Zethsen's (2008–2011) questionnaires for Danish business translators. Both previous research and the author's survey indicate that translators' occupational status is considered middling or lower by respondents within the field. More research, however, would be needed on outsiders' views. Low status also seems to correlate with low income and invisibility. Nevertheless, while visibility emerges as a positive influence in previous research, students' comments highlight that visibility can also be injurious to translator status. Previous research and status-improving measures suggested by students further indicate that information about translators' expertise still needs to be disseminated outside the field, possibly accompanied by limitations to practicing the profession.

Keywords: translators' occupational prestige, translator status, translators' invisibility, agency, sociology of translation, questionnaires

Avainsanat: kääntäjän ammatin arvostus, kääntäjän näkymättömyys, toimijuus, kääntämisen sosiologia, kyselytutkimus

1 Johdanto

Myytti voidaan lyhyesti määritellä tarunomaiseksi asiaksi, kuvitelmaksi tai uskomukseksi (*Kielitoimiston sanakirja*, s.v. myytti). Käännöstutkimuksessa eräs keskeisimmistä ja vähiten tutkituista myyteistä lienee kääntäjän ammatin alhainen arvostus, joka on pitkään ollut pelkästään uskomusten varassa: kääntäjiä on luonnehdittu näkymättömiksi ja heidän työtään toissijaiseksi lähtötekstiin ja sen kirjoittajaan nähden (Venuti 2008 [1995]; Dam & Zethsen 2008: 73). Vasta viime vuosina käännöstutkijat ovat ryhtyneet tutkimaan ammatin arvostusta empiirisesti, kuten tutkimuskatsauksista käy ilmi (Katan 2011; Ruokonen 2013).

Tässä artikkelissa pyrin selvittämään, missä määrin käsitys kääntäjän ammatin alhaisesta arvostuksesta ja siihen liittyvät uskomukset pitävät paikkansa aikaisemman tutkimuksen sekä suomalaisilla kääntäjäopiskelijoilla syksyllä 2013 ja keväällä 2014 teettämäni pilottikyselyn perusteella. Luvussa 2 määrittelen ammatin arvostuksen käsitteen ja hahmottelen, miten sitä on tutkittu. Tämän jälkeen teen luvussa 3 selkoa oman tutkimukseni tutkimusmenetelmistä ja aineistosta. Luvussa 4 tarkastelen sekä

aikaisemman tutkimuksen että omien tulosteni pohjalta myyttiä ammatin alhaisesta arvostuksesta (4.1) sekä joitakin keskeisiä arvostukseen mahdollisesti vaikuttavia tekijöitä: tulotasoa (4.2), alan ulkopuolisten tietämättömyyttä kääntäjän ammatista (4.3) sekä näkyvyyttä (4.4). Pohdin myös tulosten merkitystä kääntäjänkoulutuksen kannalta.

2 Ammatin arvostuksen määritelmä ja katsaus aiempaan tutkimukseen

Ammatin arvostus (engl. *occupational status, prestige*) tarkoittaa ammattiin liitettyjä mielikuvia arvovallasta, kunnioituksesta ja ammatin yhteiskunnallisesta tärkeydestä (Volti 2008: 171–172; Ruokonen 2013: 328). Eniten arvostetaan yleensä ns. asiantuntija-ammattaita (engl. *profession*), jotka vaativat erityisosaamista ja joiden harjoittamista on rajoitettu (Volti 2008: 173; Weiss-Gal & Welbourne 2008: 282).

Sosiologit alkoivat tutkia ammattien arvostusta ja sen yhteyttä koulutukseen ja tulotasoon 1950–1960-luvuilla (Treiman 2001: 300). Jo 1970-luvulla kehitettiin kuudessakymmenessä eri maassa tehtyjen kyselytutkimuksien pohjalta ammattien arvostusasteikko nimeltä SIOPS eli Standard International Occupational Prestige Scale (Treiman 1977; Ganzeboom & Treiman 2003). Ylipäätään tutkimus on keskittynyt arvostuksen kanssa korreloiviin tekijöihin, kuten vastaajien taustoihin (Volti 2008: 172). Sosiologit myös lähestyvät ammatin arvostusta muiden kuin kyseisen ammatin harjoittajien näkemysten kautta.

Käännöstutkimuksessa kääntäjän ammatin arvostusta on alettu tutkia vasta viime vuosina. Kun kartoitin aihepiiriä tutkimuskatsausta varten, totesin, että kääntäjän ammatin arvostukseen keskittyviä empiirisiä artikkeleita oli vain kymmenkunta, vaikka aihetta sivuttiinkin monissa tapaustutkimuksissa (Ruokonen 2013: 330). Toisin kuin sosiologit, käännöstutkijat ovat lähestyneet ammatin arvostusta enimmäkseen analysoimalla kääntäjien omia näkemyksiä. Poikkeuksena on Damin ja Zethsenin kyselytutkimus (2008), jossa vastaajina oli myös kääntäjiä työllistävien yritysten muuta henkilökuntaa.

Arvostuksen myyttien kannalta kiinnostavimpia tuloksia sisältävät ensinnäkin Helle Vrønning Damin ja Karen Korning Zethsenin kyselytutkimukset (Dam & Zethsen 2008–2012), joihin on osallistunut yhteensä 307 tanskalaista asiatekstinkääntäjää freelancereista EU-kääntäjiin, sekä David Katanin maailmanlaajuinen Internet-kysely, johon vastasi noin tuhat kääntäjää, tulkkia sekä kääntämisen opettajaa ja opiskelijaa (Katan 2009). Aiempi tutkimus on pyrkinyt selvittämään ensinnäkin arvostuksen tasoa ja toisekseen arvostuksen kanssa korreloivia eli siihen mahdollisesti vaikuttavia tekijöitä. Joissakin tapaustutkimuksissa on kuvattu myös niitä toimenpiteitä, joilla kääntäjän ammatin tilaa tai arvostusta on pyritty parantamaan (esim. Koskinen 2009). Myös itseäni kiinnostaa arvostukseen vaikuttavien tekijöiden lisäksi *toimijuus* (engl. *agency*) eli eri toimijoiden mahdollisuudet vaikuttaa arvostukseen sekä ne toimenpiteet, joilla arvostusta on pyritty muuttamaan (Ruokonen 2013: 329; toimijuuden määritelmästä ks. myös Kinnunen & Koskinen 2010: 6–7).

3 Menetelmät ja aineisto

Artikkelissani tarkastelen arvostuksen myyttejä vertaamalla aiemman tutkimuksen tuloksia suomalaisilla kääntämisen opiskelijoilla teettämäni kyselyn tuloksiin. Kysely teetettiin opiskelijoilla pilottitutkimuksena, jonka avulla saatoin testata osaa ammattikäntäjille tähdätyistä kysymyksistä myöhempää tutkimusta varten. Lisäksi opiskelijakyselyn avulla saadaan tietoa siitä, millaisia asenteita ja käsityksiä opiskelijat ovat opintojensa aikana omaksuneet. Tuloksista voi näin olla hyötyä koulutuksen kehittämisen kannalta.

Opiskelijakyselyn sähköinen lomake perustuu Damin ja Zethsenin tanskalaisilla asiategstinkääntäjillä teettämän kyselyn neljään eri lomakkeeseen (Dam & Zethsen 2008–2011). (Lomakkeita oli neljä, koska osa kysymyksistä oli muotoiltu eri tavoin esimerkiksi freelancereille ja yrityskääntäjille.) Lomakkeet käänsi tanskasta suomeksi tuntemani kokenut kääntäjä. Käännetyistä lomakkeista muokkasin suomalaisille opiskelijoille sopivan yhden lomakkeen, johon lisäsin muun muassa avokysymyksiä ammatin arvostukseen vaikuttavista tekijöistä ja toimenpiteistä. Tätä lomaketta muokkasin vielä kollegoitteni Minna Kumpulaisen (Itä-Suomen yliopisto) ja Leena Salmen (Turun yliopisto) kommenttien perusteella. Lopuksi muunsin lomakkeen sähköiseksi ja testasin sen toimivuuden.

Opiskelijakysely teetettiin sähköisesti Turun ja Itä-Suomen yliopistoissa vuoden 2013 lokakuussa, Vaasan yliopistossa vuoden 2014 helmikuussa ja Tampereen ja Helsingin yliopistoissa vuoden 2014 huhtikuussa. Pyyntö vastata kyselyyn välitettiin eri yliopistoissa sellaisille sähköpostilistoille, joiden kautta pyrittiin tavoittamaan juuri kääntämisen opiskelijoita. Yksittäiset kääntämisen opettajat saattoivat mainostaa kyselyä myös omilla kursseillaan. Kysely oli siis ns. itsevalikoitunut verkkokysely, joka pyrittiin kohdentamaan tietyille ryhmälle (Miettinen & Vehkalahti 2013: 88). Kyselyyn ei liittynyt arvontaa, mutta vastaajia houkuteltiin kertomalla, että aiheesta on tulossa vierailuluento. Vierailuluennot pidin kussakin yliopistossa vastausajan umpeutumisen jälkeen.

Tulosten edustavuuden selvittämiseksi pyysin eri yliopistojen opintopalveluilta tai oppiaineiden toimistosiheteereiltä tietoja siitä, miten paljon kääntämisen pääaineopiskelijoita oli ilmoittautunut läsnä oleviksi kyselyn teettämisajankohtana eli syyslukukaudella 2013 (TY, ISY) tai kevätlukukaudella 2014 (HY, TaY, VY).¹ Vaasan yliopiston rekisteristä näitä tietoja ei voitu poimia teknisistä syistä, joten kääntämisen opiskelijoiden määrä on arvioitu sen perusteella, että Vaasan yliopistossa on kaikkiaan opiskelijoita noin kolmannes Turun yliopiston opiskelijamäärästä (SVT 2012a). Myös Tampereen opiskelijamäärä on arvioitu, koska rekisteristä saatiin tiedot vain vuosina

¹ Eri yliopistoista pyydettiin tiedot seuraavista pääaineista, joiden nimet ovat saattaneet vaihdella eri aikoina: HY: englannin kääntäminen, ruotsin kääntäminen, saksan kääntäminen sekä venäjän kääntäminen; TaY: käännöstiede (englanti), käännöstiede (ruotsi), käännöstiede (saksa) sekä käännöstiede (venäjä); TY: englannin kielen kääntäminen ja tulkkaus, espanjan kielen kääntäminen, italian kielen kääntäminen, ranskan kielen kääntäminen ja tulkkaus sekä saksan kielen kääntäminen ja tulkkaus; ISY: englannin kieli ja kääntäminen, saksan kieli ja kääntäminen sekä venäjän kieli ja kääntäminen. Kyselyyn vastanneista pääaineekseen ilmoitti jonkin muun yhteensä vain 17 opiskelijaa (TY 6, ISY 5, HY 5 ja TaY 1), joten arvio antanee riittävän käsityksen kääntämisen opiskelijoiden määrästä.

2009–2013 opintonsa aloittaneista (näitä oli läsnä yhteensä 171). Tampereen opiskelijamäärän on arvioitu olevan samaa luokkaa Turun kanssa (SVT 2012a).

Taulukosta 1 käy ilmi kyselyyn vastanneiden opiskelijoiden määrä yliopistoittain, kussakin yliopistossa läsnä olleiden kääntämisen pääaineopiskelijoiden määrä sekä näiden tietojen perusteella laskettu vastausprosentti.

Taulukko 1. Vastausprosentit yliopistoittain

Yliopisto	Kyselyyn vastanneet (n)	Läsnä olleet kääntämisen opiskelijat (n)	Vastausprosentti yliopistoittain (%)
Helsinki	64	333	19
Itä-Suomen yliopisto	63	257	24,5
Tampere	55	n. 350	n. 16
Turku	61	354	17
Vaasa	34	n. 120	n.28
Yhteensä	277	n. 1414	

Väestötason edustavalta kyselyltä voidaan edellyttää noin 50 prosentin vastausprosenttia (Räsänen & Sarpila 2013: 71). Kyselyäni voi siis tuskin pitää täysin edustavana. Kyselyn pituuden (34 kysymystä) perusteella vastaajiksi lienee valikoitunut vastaajia, jotka kokivat aiheen erityisen mielekkääksi tai kiinnostavaksi (vrt. Miettinen & Vehkalahti 2013: 90). Avovastaukset tukevat tätä vaikutelmaa: kuten luvussa 4 käsitellyt esimerkit osoittavat, aihe herätti monissa vastaajissa vahvoja tunteita. Vaikka vastaukset eivät siis välttämättä tarjoakaan edustavaa kuvaa suomalaisten kääntäjäopiskelijoiden näkemyksistä, niissä kuulunee juuri niiden opiskelijoiden ääni, jotka kokevat kääntäjän ammattikuvan ja ammatin tulevaisuuden tärkeäksi. Onkin tärkeää kuunnella, mitä heillä on sanottavana.

Yliopistojen kokoluokkaan nähden Itä-Suomen ja Vaasan yliopistot näyttävät olevan kyselyssä hieman yliedustettuina. Tähän on saattanut vaikuttaa ainakin se, että tutkija itse työskentelee Itä-Suomen yliopistossa. Vaasan kohdalla vastausprosentti on ehkä arvioitu ”yläkanttiin”, koska läsnä olleiden kääntämisen opiskelijoiden lukumäärää oli vaikea selvittää. Toki on myös mahdollista, että sekä joensuulaiset että vaasalaiset opiskelijat vain vastasivat kyselyyn poikkeuksellisen innokkaasti.

Iältään vastaajista noin 80 prosenttia oli 20–30-vuotiaita, kuten suurin osa ainakin alempaa tutkintoa suorittavista yliopisto-opiskelijoista muutenkin (SVT 2012b). Naisia oli vastaajista 88 prosenttia ja miehiä 12 prosenttia. Yliopistoista pyytämieni läsnäolotietojen perusteella miespuoliset opiskelijat ovat kyselyssä hieman aliedustettuina: lukuvuonna 2013–2014 läsnä olevista kääntämisen opiskelijoista vajaa 20 % oli miehiä. Yleensäkin miehet vastaavat kyselyihin naisia harvemmin (Räsänen & Sarpila 2013: 71).

Tässä artikkelissa analysoin kvantitatiivisesti koko aineistoa ja kvalitatiivisesti Turun ja Itä-Suomen yliopistoista kerättyjä vastauksia. Kvantitatiivisesti tarkastelen ammatin arvostusta sekä opiskelijoiden käsityksiä kääntäjien tulotasosta vastausten jakauman ja tilastollisten tunnuslukujen (keskiarvo, mediaani) avulla. Kvalitatiivisesti olen analysoinut Turun ja Itä-Suomen yliopistojen opiskelijoiden avovastauksia kysymyksiin ammatin arvostusta heikentävistä tekijöistä sekä toimenpiteistä arvostuksen parantamiseksi. Analyysissa olen luokitellut avovastaukset temaattisesti ja laskenut sitten, miten monta kertaa kukin luokka aineistossa esiintyy. Luokat perustuvat Daminiin ja Zethsenin neljään parametriin, jotka ovat tulo- taso, koulutus/asiantuntemus, näkyvyys ja (vaikutus)valta (Damini & Zethsen 2008: 75). Arvostusta heikentävien tekijöiden ja arvostusta parantavien toimenpiteiden luokittelut on esitetty rinnakkain taulukossa 2. Kuten taulukko osoittaa, molemmissa luokittelussa nousevat esiin samantyyppiset teemat.

Taulukko 2. Kääntäjän ammatin arvostusta heikentävien tekijöiden ja arvostuksen parantamiseksi ehdotettujen toimenpiteiden luokittelut

Arvostusta heikentävät tekijät	Ehdotetut toimenpiteet
I) Työolot Ia) Palkkiot Ib) Muu	1) Työolot 1a) Työolojen parantaminen yleensä 1b) Korkeammat palkkiot 1c) Työehtosopimus (TES) 1d) Muu
II) Asiantuntemus IIa) Asiantuntemusta ei arvosteta alan ulkopuolella IIb) Amatööri-, fani- tai konekäännökset ²	2) Asiantuntemus 2a) Lisää tietoa asiantuntemuksesta alan ulkopuolisille 2b) Epäpätevät toimijat pois alalta: mm. suojattu ammattinimike / tutkinnon edellyttäminen 2c) Muu lainsäädäntö
III) Näkyvyys IIIa) Kääntäjien ja käännösten näkymättömyys IIIb) Huonojen käännösten saama kielteinen näkyvyys	3) Näkyvyyden lisääminen 3a) Yleensä 3b) Lisää tietoa käännösten merkityksestä yhteiskunnassa 3c) Kääntäjien mainitseminen nimeltä 3d) Lehtijuttuja, dokumentteja, mielenosoituksia...
IV) Omat asenteet	4) Omat asenteet 4a) Kieltäytyminen huonoista toimeksiannoista 4b) Parempi itsetunto
	5) Laatu 5a) Enemmän laadun valvontaa ja arvostusta 5b) Enemmän palautetta
V) Muu	6) Muu

Luokittelut pyrkivät heijastamaan vastaajien eksplisiittisesti esiin nostamia teemoja mahdollisimman tarkoin. Daminiin ja Zethsenin parametrejä onkin täsmennetty

² Termit ”amatöörikäntäjä” ja ”fanikäntäjä” ovat vastaajien käyttämiä ja korostanevat sitä, ettei kääntäjä ole saanut kääntäjänkoulutusta eikä hanki kääntämisen elantoaan. ”Amatöörikäntäjän” käännöksen laatu voidaan myös olettaa ammattikäntäjän työnjälkeä huonommaksi. Käsitteitä ja termejä on käsitelty tarkemmin esimerkiksi O’Hagan (2011).

alaluokkien avulla, ja luokitteluun on lisätty asenteisiin ja laatuun liittyvät pääluokat. Sen sijaan Damin ja Zethsenin tarkastelema (vaikutus)valta on jätetty pois, koska sitä ei ainakaan Turun ja Itä-Suomen yliopiston avovastauksissa suoraan mainittu.

Koska kolmen yliopiston avovastaukset ovat vielä analysoimatta, yllä esitetyt luokittelut eivät ole vielä lopullisia. On myös huomattava, että osa luokista liittyy läheisesti toisiinsa: esimerkiksi 5a) ”Enemmän laadun valvontaa ja arvostusta” yhdistyy luokkaan 2b) ”Epäpätevät toimijat pois alalta”, ja IIIb) ”Huonojen käännosten saama kielteinen näkyvyys” liittyy laatuun.

Avovastausten luokittelu ei aina ollutkaan itsestään selvää, kuten taulukon 3 esimerkit havainnollistavat. Vastauksiin lisätyt rivinvaihdot ovat minun, luettelomerkit vastaajan.

Taulukko 3. Esimerkki avovastausten luokittelusta

Vastaus	Luokittelu
A) Arvostusta heikentävät tekijät - Näkymättömyys - Hintakilpailu & laadun merkityksen väheneminen - Se, että kääntäminen näkyy tavalliselle talleajalle vain TV:ssä - tekstitysten pohjalta on helppo arvostella koko ammattikuntaa (nainen, Turku, ranskan kääntäminen)	IIIa) Näkymättömyys Ia) Palkkiot (Laatu?) IIIa) Näkymättömyys IIIb) Huonojen käännosten saama kielteinen näkyvyys
B) Ehdotetut toimenpiteet Kääntäjien ja etujärjestöjen tulisi painottaa asiakkailleen entistä enemmän, että käännoistyö on vaativaa asiantuntijatyötä, josta kuuluu saada kunnollinen palkka. Pitäisi myös painottaa, kuinka tärkeitä hyvälaatuiset käännot ovat yhteiskunnalle. (nainen, ISY, englannin kääntäminen)	2a) Lisää tietoa asiantuntemuksesta 1b) Korkeammat palkkiot 3b) Lisää tietoa käännosten merkityksestä yhteiskunnassa (5a) Enemmän laadun arvostusta?

Vastauksessa A näkyvyys/näkymättömyys on mainittu peräti kolme kertaa, ensin nimeltä, sitten kuvaamalla tekstitykset ainoaksi näkyvyyden muodoksi ja lopuksi viittaamalla (huonojen) tekstitysten saamaan kritiikkiin eli kielteiseen näkyvyyteen. Tekstitysten kritisoinnin voisi yhdistää myös laatuun, samoin huomion ”hintakilpailu & laadun merkityksen väheneminen”. Jatkossa onkin mietittävä, olisiko laadulle luotava myös tähän luokitteluun oma luokkansa. Vastaus B taas on suoraviivaisempi luokiteltava, joskin laadukkaiden käännosten tärkeys voisi kuulua myös luokkaan 5a). Pyrin kuitenkin luokittelemaan jokaisen tunnistettavan tekijän tai toimenpiteen vain kerran ja siihen luokkaan, johon se selkeimmin kuuluu.

Luokittelut ovat vielä alustavia, ja luokkien mahdolliset päällekkäisyydet on otettava analyysissä huomioon. Luokittelun luotettavuutta voisi myös parantaa pyytämällä toistakin tutkijaa luokittelemaan sama aineisto tai osa siitä. Näistä rajoituksista huolimatta luokittelu antaa käsityksen niistä tekijöistä ja toimenpiteistä, joita vastaajat pitävät ammatin arvostuksen kannalta tärkeinä.

Seuraavassa luvussa tarkastelen, mitä aiempi tutkimus ja oma aineistoni kertovat kääntäjän ammatin arvostuksen myyteistä: ammatin arvostuksesta, tulotason ja arvostuksen suhteesta, alan ulkopuolisten käsityksistä sekä näkyvyyden vaikutuksesta arvostukseen.

4 Myytit

4.1 ”Kääntäjiä ei arvosteta”

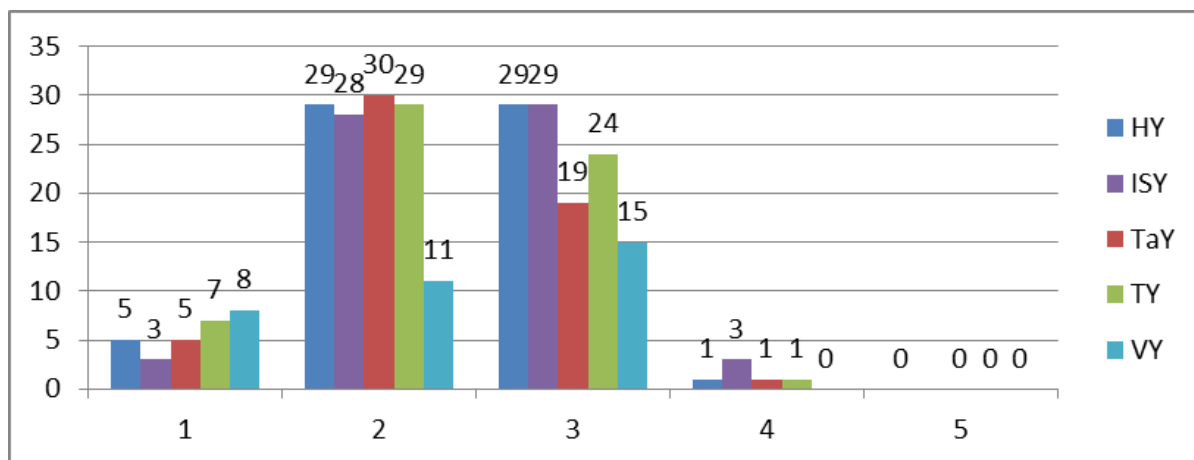
Käsitys kääntäjien vähäisestä arvostuksesta on tutkimuskirjallisuudessa yleinen olettaus (ks. Dam & Zethsen 2008: 73), vaikka väitteelle ei yleensä esitetä empiiristä tukea. Sosiologian SIOPS-asteikolla, joka perustuu 60 maasta kerättyjen ammatarvostuskyselyjen tuloksiin, kääntäjien sijoitus oli 54 pistettä vuonna 1977 (Treiman 1977: 241), kun kaikkien ammattien keskiarvo oli 43,4 (mts.: 172).³ SIOPS-asteikolla kääntäjän ammatin arvostus siis on hieman puolivälin yläpuolella, vaikka jääkin huomattavasti alhaisemmaksi kuin perinteisten asiantuntija-ammattien kuten lääkäri (78) tai asianajaja (73; Treiman 1977: 237, 239). Suomessa Taloustutkimuksen ammatarvostuskyselyssä ”kielenkääntäjä” sijoittui sijalle 108 kaikkiaan 380 ammatin joukossa, mutta samassa kyselyssä lääkäri sijoittui sijalle 3 ja lakimies sijalle 35 (Lappalainen 2010: 37–38). Tulkki oli sijalla 75 (mas.: 37).

Kääntäjien ja kääntäjäopiskelijoiden näkemykset, jotka siis kertovat ammatinharjoittajien itsensä kokemasta ammatin arvostuksesta, vaikuttavat hieman toisensuuntaisilta. Katanin kyselyn vastaajien mielestä kääntäjän ammatin arvostus oli enimmäkseen keskitasoa (59 %) tai alhainen (31 %) (Katan 2009: 126). Myös Dam ja Zethsenin kyselyssä, jossa arvostusta arvioitiin viisiportaisella asteikolla, eri kääntäjäryhmien arvioiden keskiarvot vaihtelivat välillä 2,53–2,87 (Dam & Zethsen 2011: 984; 2012: 220) ja jäivät näin keskitason alapuolelle.

Myös suomalaisten kääntäjäopiskelijoiden näkemykset kääntäjien arvostuksesta ryhmittyvät keskitasolle ja sen alle, kuten näemme vastausten jakaumasta kuviossa 1:

³ Myöhemmissä SIOPS-taulukoissa kääntäjät on sijoitettu luokkaan ”Philologists, translators and interpreters” (ei ole tiedossa, mitä ammatteja *philologist* kattaa). Tämän luokan pistemäärä on 62 (Ganzeboom & Treiman 2003: 179), mutta lukemaa korottavat oletettavasti ”filologien” ja tulkkien sijoitukset. Vuoden 1977 taulukossa filologien pistemäärä oli 69 (Treiman 1977: 241), ja tulkkien arvostus taas on muissa kyselyissä ollut korkeampi kuin kääntäjien (esim. Katan 2009: 126; Lappalainen 2010: 37).

Kuvio 1. Miten paljon kääntäjän ammattia arvostetaan Suomessa? Vastaukset yliopistoittain (n)

Suurin osa vastauksista ryhmittyy kohtiin 2 ja 3 eli ammattia arvostetaan opiskelijoiden mielestä ”vähän” tai ”jonkin verran”. Vain muutama vastaaja valitsi vaihtoehdon ”paljon” (4), eikä kukaan valinnut vaihtoehtoa ”erittäin paljon” (5).

Myös vastausten tunnusluvut taulukossa 4 kertovat samaa, eikä eri yliopistojen välillä näytä olevan suuria eroja.

Taulukko 4. Opiskelijoiden näkemys kääntäjän ammatin arvostuksesta yliopistoittain

	Keskiarvo	Mediaani
Helsinki	2,35	2
Itä-Suomen yliopisto	2,43	2
Tampere	2,27	2
Turku	2,40	2
Vaasa	2,21	2
Kaikki	2,36	2

Kaiken kaikkiaan kääntäjien ja kääntäjäopiskelijoiden kokemusten mukaan ammatin arvostus näyttäisi siis olevan keskitasoa tai sen alle. Näkemys vaikuttaa hieman pessimistisemmältä kuin alan ulkopuolisten kanta: esimerkiksi Damin ja Zethsenin kyselyssä yrityskääntäjien omista vastauksista laskettu ammatin arvostuksen keskiarvo oli 2,87, kun samojen yritysten muiden työntekijöiden vastausten perusteella keskiarvoksi tuli 2,94 asteikolla 1–5 (Dam & Zethsen 2008: 82).

Tuloksiin saattavat toki vaikuttaa erilaiset asteikot ja mittaukset. Kuten luvussa 3 totesin, omaan kyselyyni on myös saattanut valikoitua alasta kiinnostuneita vastaajia, jotka ovat seuranneet viime vuosien kuohuntaa etenkin av-käännösosalalla (ks. esim. koonti artikkelissa Hartama-Heinonen 2013). Kun kysyin ammatin arvostusta heikentävistä tekijöistä, Turun ja Itä-Suomen vastaajista 38 eli reilu kolmannes mainitsi av-alan tai jopa keskustelua herättäneen Broadcast Text Internationalin, kuten seuraavissa esimerkeissä:

- (1) Kääntäjän ammatin arvostusta heikentää av-kääntäjien huono palkkaus (Yhtyneet-sopimuksen ulkopuoliset), mikä johtaa heikentyneeseen työn laatuun. Käännösvirheet huomataan aina, hyviä käännöksiä ei niinkään noteerata. Muutoinkin tiukka työskentelyaikataulu heikentää käännösten laatua ja siten kääntäjien arvostusta. (nainen, ISY, ruotsi)
- (2) Amatööritekstitykset (esim. Netflixissä), av- ja muiden kääntäjien pakottaminen yrittäjiksi. (nainen, Turku, erillisopiskelija)
- (3) Isot firmat, jotka huonontavat kääntäjien mainetta (BTI), epätietoisuus kääntäjän työstä ja sen vaikeudesta. (nainen, ISY, englannin kääntäminen)
- (4) tv-tekstittäjien työn ulkoistaminen pyritään säästöihin palkkakuluissa (nainen, ISY, saksan kääntäminen)

Vastaukset saavat myös miettimään, miten paljon ja millä tavalla käännösalan ajankohtaisia uutisia yliopistoissa käsitellään. Lähetetäänkö uutiset tiedoksiantoina postituslistoille vai keskustellaanko niistä opetuksen yhteydessä? Kuvataanko alan kehitys väistämättömänä vai tuodaanko kääntäjät esille aktiivisina toimijoina, jotka pyrkivät ja pystyvät vaikuttamaan asioihin? Näitä kysymyksiä olisi hyvä selvittää tarkemmin.

4.2 Isot tulot, parempi arvostus?

Yhteys ammatin arvostuksen ja ammatinharjoittajien tulotason välillä oli ensimmäisiä sosiologien havaitsemia korrelaatioita (Treiman 2001: 300). Käännöstutkimuksen perusteella tulojen ja arvostuksen suhde vaikuttaa monimutkaisemmalta.

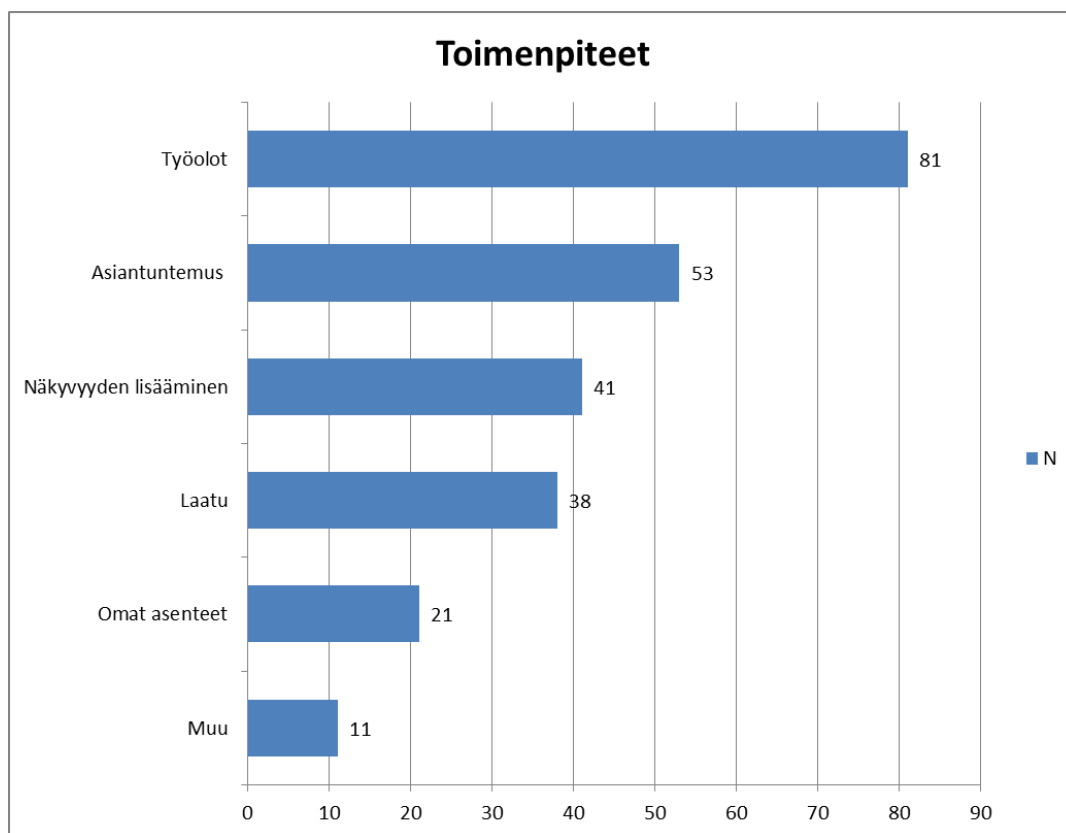
Damin ja Zethsenin kyselyissä tulotaso korreloi ammatin arvostuksen kanssa vain osittain. Toisaalta ne yrityksissä työskentelevät työsuhteiset kääntäjät, joilla oli alhaiset tulot, arvioivat myös ammatin arvostuksen alhaiseksi (Dam & Zethsen 2009: 15). Toisaalta freelancekääntäjillä ja EU-kääntäjillä oli korkeat tulot, mutta molemmat ryhmät arvioivat silti keskimäärin ammatin arvostuksen alhaisemmaksi kuin esimerkiksi yritysten työsuhteiset kääntäjät: yrityskääntäjien keskiarvo oli 2,87, EU-kääntäjien 2,56 ja freelancekääntäjien 2,53 (asteikolla 1–5; Dam & Zethsen 2011: 984; 2012: 220). Dam ja Zethsen arvelevatkin, että tietty tulotaso näyttäisi olevan välttämätön mutta ei yksinään riittävä ehto korkealle arvostukselle (Dam & Zethsen 2011: 986; 2012: 222).

Suomalaisten kääntäjäopiskelijoiden näkemyksissä tulojen merkitys korostuu enemmän. Ensinnäkin kaikkien yliopistojen vastaajista 72,6 % piti kääntäjien tuloja alhaisina verrattuna muihin saman koulutustason ammattihenkilöihin ja 15,9 % erittäin alhaisina; vain 10,5 prosenttia mielestä tulot olivat samaa tasoa ja 1,1 prosenttia mielestä korkeat. Opiskelijoiden käsitys pitää ainakin osittain paikkansa. Akavan Erityisalojen mukaan asiatekstinkääntäjien keskipalkka vaihtelee 2670 eurosta 3620 euroon kuukaudessa

(Joutsenniemi 2011: 5), ja Suomen kääntäjien ja tulkkien liiton asiategstin kääntäjillä teettämän kyselyn mukaan vähintään 32 tuntia viikossa työskentelevien kääntäjien tulot vaihtelivat enimmäkseen 22 000 eurosta 52 000 euroon vuodessa (Wivolin & Niskanen 2012), mikä vastaa noin 1800–4300 euroa kuukaudessa. Suomalaisen palkansaajan keskipalkka oli 3061 euroa kuukaudessa vuonna 2011 (Joutsenniemi 2011: 5).

Toiseksi kysyttäessä miten ammatin arvostusta voisi parantaa Turun ja Itä-Suomen opiskelijat nostivat esiin työolot, etenkin palkkiot. Kuviossa 2 avovastaukset on esitetty pääluokittain.

Kuvio 2. Kääntäjän ammatin arvostuksen parantamiseksi ehdotetut toimenpiteet

Vastaajat saivat mainita useita toimenpiteitä. Yhteensä ehdotuksia kertyi 245, ja vastaajia oli 114. Kysymykseen jätti vastaamatta 10 vastaajaa. Työolot mainittiin avovastauksissa 81 kertaa, ja maininnoista puolet koski tavalla tai toisella palkkioita, kuten seuraavissa esimerkeissä:

- (5) Käännöstoimistojen tulisi palkata vain koulutettuja kääntäjiä ja maksaa heille koulutuksen mukaisesti (ja pyytää asiakkailta kohtuullista korvausta käännöksistä). (nainen, Turku, englannin kääntäminen)
- (6) Kääntäjien pitäisi pitää itsestään enemmän meteliä, esim tunkeutumalla sanomalehtien kolumnipalstoille. Käännöstoimistot taas saisi pyytää korkeempaa hintaa, kun palkka kasvaa, arvostuskin kasvaa. (nainen, ISY, venäjän kääntäminen)

Näissä esimerkeissä toivotaan myös asiantuntemukselle enemmän arvostusta ja kääntäjille enemmän näkyvyyttä. Asiantuntemuksen ja näkyvyyden rooliin palaan seuraavassa luvussa.

Opiskelijakyselyn vastauksissa näkyi luultavasti jälleen viime vuosien uutisointi etenkin av-alan huonoista palkkioista. Osaltaan vastaukset kuitenkin vahvistavat käsitystä siitä, että alhaiset tulot eivät ainakaan paranna kääntäjän ammatin arvostusta. Tämä ei tosin selitä, miksi Damin ja Zethsenin kyselyssä korkeapalkkaisetkin kääntäjät kokivat ammatin arvostuksen alle keskitasoiseksi. Arvostukseen vaikuttavat siis muutkin tekijät.

4.3 ”Ulkopuoliset eivät tiedä, mitä kääntäminen on”

Kääntäjien kanssa keskustellessani olen huomannut, että monilla heistä on kokemuksia ulkopuolisten kääntämiseen liittämistä virheellisistä käsityksistä. Ehkä vastaavia kokemuksia on kertynyt myös kääntämisen opiskelijoille, tai ehkä ne tuodaan esille opinnoissa. Niin tai näin, ajatus ulkopuolisten tietämättömyydestä korostui opiskelijakyselyssä. Kun Turun ja Itä-Suomen opiskelijoilta kysyttiin, mitkä tekijät huonontavat kääntäjän ammatin arvostusta (ks. taulukko 5), vastaajista yli puolet mainitsi asiantuntemuksen vähäisen arvostuksen alan ulkopuolella tai tähän liittyvän amatööri-, fani- tai konekäännöksiin turvautumisen.

Taulukko 5. Kääntäjän ammatin arvostusta heikentävät tekijät (TY, ISY)

Tekijä	Mainintoja		Vastaajat, jotka mainitsivat (yht. 119)	
	n	%	n	%
I) Työolot	76	25,1	56	47,1
Ia) Palkkiot	38			
Ib) Muu	39			
II) Asiantuntemus	89	29,4	67	56,3
IIa) Asiantuntemusta ei arvosteta alan ulkopuolella	52	17,2		
IIb) Amatööri-, fani- tai konekäännökset	39	12,2		
III) Näkyvyys	112	37,0	109	91,6
IIIa) Kääntäjien ja käännösten näkymättömyys	49	16,2		
IIIb) Huonojen käännösten saama kielteinen näkyvyys	63	20,8		
IV) Omat asenteet	18	5,9	12	10,1
V) Muu	8	2,6	8	6,7
Yhteensä	303	100,0		

Tietämättömyyttä asiantuntemuksesta vahvistanee myös kääntäjien ja käännösten näkymättömyys (49 mainintaa); usein nämä kaksi näkökohtaa esiintyivät jopa samassa vastauksessa, kuten seuraavassa kolmessa esimerkissä:

- (7) Kääntäjän ammatin näkymättömyys. Se, että maallikot eivät tiedä millaista kääntäjän työ oikeesti on. (nainen, ISY, ruotsi)

- (8) Kääntäjien näkymättömyys. Riistoyritykset. Tietämättömyys kääntämisestä ja siihen vaadittavasta ajasta, taidosta ja resursseista. (mies, ISY, englannin kääntäminen)
- (9) Ihmisillä ei oikeasti ole hajuakaan siitä, millaista kääntäjän työ on, koska hyvin harvoilla on minkäänlaista suoraa kosketuspintaa kääntäjiin. Suuri osa suomalaisten päivittäin lukemista teksteistä on käännöksiä, mutta siitä ei puhuta eikä sitä huomioida ennen kuin vastaan tulee huono käännös. Tietämättömyyteen voisi myös lukea sen, että ihmiset yhdistävät kääntämisen suoraan kielitaitoon. Jos osaa kieltä, osaa myös kääntää. Ja kaikkihan nykyään kieltä osaavat... (mies, Turku, saksan kääntäminen)

Tutkittua tietoa ulkopuolisten virheellisistä käsityksistä on vähän. Dam ja Zethsenin kyselyssä tuli jonkin verran ilmi, mitä aiheesta ajattelevat ns. ydintyöntekijät (asianajajat, insinöörit, ekonomit) kääntäjiä työllistävissä ei-käännösalan yrityksissä. Kyselyn tulokset tukevat kääntäjien arkikokemusta ulkopuolisten tietämättömyydestä: vaikka ydintyöntekijät periaatteessa arvostivat kääntäjien työtä, he aliarvioivat kääntäjänkoulutuksen pituuden ja yli kolmannes heistä uskoi kääntämiseen kuuluvan sihteerin tehtäviä (Dam & Zethsen 2008: 86–87). Virheelliset käsitykset ovat ehkä ymmärrettäviä mutta huolestuttavia, kun tanskalaisilla asiatekstinkääntäjillä on vuodesta 1966 lähtien ollut suojattu ammattinimike (mas.: 76). Joidenkin tanskalaiskääntäjien mielestä nimike tuokin lisää arvostusta, mutta osa epäilee, ettei nimikettä edelleenkaan tunneta tarpeeksi (Dam & Zethsen 2010: 201).

Ylipäättään käännösosalta näyttävät puuttuvan suojatut nimikkeet, tutkinnot tai vastaavat muodolliset signaalit, joiden avulla koulutautuneet tai muuten pätevyityneet kääntäjät voisivat erottautua kilpailijoistaan (esim. Pym ym. 2012). Käännösmarkkinoilla vallitsevassa hintakilpailussa käännösten laatu ja kääntäjien pätevyys tuntuvat usein jäävän sivuseikoiksi (Pym ym. 2012: 115–116, 120–121; Dunne 2012: 148–149).

Ainakin Turun ja Itä-Suomen vastaajien mielestä kääntäjän ammatin arvostusta pitäisikin parantaa asiantuntemukseen liittyvin toimenpitein (yht. 53 mainintaa; ks. kuvio 2 luvussa 4.2). Paitsi että alan ulkopuolisille pitäisi jakaa lisää tietoa ammatin asiantuntemuksesta (20 mainintaa), ammatin harjoittamista pitäisi rajoittaa (21 mainintaa) esimerkiksi suojatun nimikkeen avulla tai edellyttämällä alan koulutusta. Kysyttäessä ammatin arvostusta heikentävistä tekijöistä (ks. taulukko 5) vastaajat näkivätkin amatööri- tai fanikäännökset selvästi suurempana uhkana (28 mainintaa) kuin konekäännökset (11 mainintaa). Kun syksyllä 2014 teetän vastaavan kyselyn suomalaisilla ammattikäntäjillä, on kiinnostavaa nähdä, miten he asiaan suhtautuvat (ks. myös Salmi 2014).

Käsitys ulkopuolisten tietämättömyydestä saa siis sikäli tukea, että siitä on jonkin verran näyttöä (Dam & Zethsen 2008: 86–88), vaikka ulkopuolisten näkemyksiä olisikin syytä kartoittaa laajemmin. Ainakin käsitys näyttää olevan osa kääntäjien ja kääntäjäopiskelijoiden ajatusmaailmaa. Olisikin tärkeää selvittää, miten käsitystä tuotetaan tai käsitellään koulutuksessa ja saavatko opiskelijat riittävästi työkaluja ulkopuolisten mahdollisen tietämättömyyden kohtaamiseen.

4.4 Tuoko näkyvyys arvostusta?

Kääntäjien alhainen arvostus yhdistetään usein näkymättömyyteen (Dam & Zethsen 2008: 73). Myös empiirinen tutkimus tukee käsitystä siitä, että näkyvyys tuo arvostusta.

Damin ja Zethsenin mukaan (2011: 990–991) tanskalaisten kääntäjien kokemukset omasta näkyvyydestään ja ammatillisista yhteyksistään korreloivat heidän kokemansa arvostuksen kanssa: freelancekääntäjät, jotka arvioivat ammatin arvostuksen alhaisimmaksi, kokivat etenkin oman näkyvyytensä vähäiseksi. Ammatillisia yhteyksiä olisi tosin hyvä tutkia tarkemmin ja selvittää, onko kasvokkain tai sähköisesti tapahtuvalla vuorovaikutuksella merkitystä.

Vähäinen näkyvyys voi selittää myös arvostettuina pidettyjen EU-kääntäjien kokemuksen ammattinsa suhteellisen alhaisesta arvostuksesta: EU-kääntäjät näet kokevat usein olevansa syrjässä päätöksenteosta (Dam & Zethsen 2012: 226; Koskinen 2009: 104). Kaisa Koskisen tutkimus on myös rohkaiseva esimerkki siitä, miten lisääntyneet ammatilliset yhteydet voivat parantaa koettua arvostusta. Kun Euroopan komission Suomen-edustustossa työskentelevien kääntäjien toimenkuvaa muutettiin ja kääntäjiä rohkaistiin pitämään enemmän yhteyttä sidosryhmiinsä, he kokivat hyvin pian saaneensa lisää näkyvyyttä ja vapautta (Koskinen 2009: 104–106). Arvostuksesta ei suoraan kysytty, mutta kääntäjien vastaukset kertovat selvästi, että he kokivat myös arvostuksensa parantuneen.

Myös omassa kyselyssäni kääntäjien ja käännosten näkymättömyys mainittiin usein (n = 49) ammatin arvostusta huonontavana tekijänä (ks. taulukko 5 luvussa 4.3). Lisäksi opiskelijat pitivät näkyvyyden lisäämistä tärkeänä toimenpiteenä ammatin arvostuksen parantamiseksi (41 mainintaa, ks. kuvio 2 luvussa 4.2). Kiinnostavaa kuitenkin on, että opiskelijat korostivat myös näkyvyyden haittoja: huonojen käännosten saama kielteinen näkyvyys mainittiin peräti 63 kertaa. Jo yllä lainatussa esimerkissä 9 vastaaja tiivistääkin tilanteen molemmat puolet osuvasti: ”Suuri osa suomalaisten päivittäin lukemista teksteistä on käännoksiä, mutta siitä ei puhuta eikä sitä huomioida ennen kuin vastaan tulee huono käänno” (mies, Turku, saksan kääntäminen). Samaan tapaan ajattelee moni muukin vastaaja:

- (10) Yksittäiset heikot kirjallisuuden käännoiset sekä ymmärrettävästi heikentynyt tv-tekstitysten laatu, sillä ne näkyvät lukijoille eniten. Samoin ne myös saavat ajattelemaan, että no eipä taida olla kummoista tuo kääntäminen, jos sieltä tuollaista lopputuotetta tulee. Lisäksi liian pitkään jatkanut kääntäjien yhteiskunnallinen näkymättömyys on varmasti syönyt arvostusta. Käännoista pidetään itsestäänselvyytenä, mutta ei osata antaa arvoa sen tekijöille. (nainen, ISY, englannin kääntäminen)
- (11) Kääntäjän ammatin arvostusta heikentää av-kääntäjien huono palkkaus (Yhtyneet-sopimuksen ulkopuoliset), mikä johtaa heikentyneeseen työn laatuun. Käännoisvirheet huomataan aina, hyviä käännoksiä ei niinkään noteerata. Muutoinkin tiukka työskentelyaikataulu heikentää käännoisten laatua ja siten kääntäjien arvostusta. (nainen, ISY, ruotsi)

Kun opiskelijoiden näkemyksiä ammatin arvostusta heikentävistä tekijöistä ja heidän ehdottamiaan toimenpiteitä tarkastelee kokonaisuutena, vaikuttaakin siltä, että toisaalta näkyvyyttä pitäisi lisätä tiedottamalla enemmän ammatin vaatimuksista ja tuomalla esille laadukkaita käännoksiä, toisaalta ammatin asiantuntemusta pitäisi suojella. Jos työolot paranisivat ja epäpätevien toimijoiden määrä saataisiin vähenemään, vähenisivät todennäköisesti myös huonot käännoiset ja niiden tuoma kielteinen näkyvyys.

Tapaustutkimukset, joissa kuvataan kääntäjän ammatin arvostuksen ja työolojen parantamiseen tähtääviä toimenpiteitä, viittaavat siihen, että tilanteen parantaminen vaatisi useiden eri toimijoiden yhteistyötä. Monzó (2011) raportoi, miten espanjalaiset

oikeuskääntäjät ja -tulkit ovat pyrkineet parantamaan alan työoloja ammattijärjestönsä kautta nostamalla epäkohtia esiin ja hakeutumalla yhteistyöhön viranomaisten kanssa. Thomson-Wohlgemuth (2004) taas kuvaa, miten itäsaksalaiset kaunokirjallisuuden kääntäjät paransivat työolojaan vaikutusvaltaisen kirjailijaliiton kautta ja yhteistyössä viranomaisten kanssa. Yhteistä hankkeille on yhteistyö alan järjestöjen ja viranomaisten kesken.

5 Lopuksi

Kääntäjän ammatin arvostukseen liittyvät myytit vaikuttavat pitävän ainakin osittain paikkansa. Ammatin arvostus jää kääntäjien ja kääntämisen opiskelijoiden mielestä keskitasolle tai sen alle. Kääntäjien ja kääntämisen opiskelijoiden mielestä arvostukseen näyttäisi vaikuttavan etenkin näkyvyys eri muodoissaan: joko näkymättömyys ja ammatillisten yhteyksien puute tai huonojen käännösten tuoma kielteinen näkyvyys. Myös alhaisen tulotason merkitys korostuu vastauksissa.

Ajatus ulkopuolisten tietämättömyydestä perustuu lähinnä kääntäjien ja kääntämisen opiskelijoiden omiin käsityksiin, sillä ulkopuolisten omia käsityksiä aiheesta on käännöstudkimuksessa selvitetty vain vähän. Muut tutkimukset ammattien arvostuksesta viittaisivat itse asiassa siihen, että ulkopuoliset saattavat arvostaa kääntäjän ammattia enemmän kuin kääntäjät itse ajattelevat. Tässä olisikin lisätutkimuksen paikka.

Opiskelijakyselyn tulokset herättävät myös kysymyksiä siitä, millaista kuvaa käännoalasta ja kääntäjien toimijuudesta koulutuksessa välitetään ja miten koulutuksen tuottamat käsitykset kytkeytyvät kääntäjän ammatin arvostukseen. Myös näistä aiheista kaivattaisiin tutkimusta.

Seuraavaksi jatkan opiskelijakyselyn avovastausten analysointia ja teetan syksyn 2014 aikana suomalaisilla asiatekstinkääntäjillä, av-kääntäjillä ja suomentajilla Dam ja Zethsenin lomakkeisiin perustuvan kyselyn. Näiden aineistojen pohjalta saadaan toivottavasti kokonaiskuva siitä, mitkä tekijät suomalaisten kääntäjien ja kääntäjäopiskelijoiden mielestä vaikuttavat ammatin arvostukseen ja millaisiin toimenpiteisiin olisi ryhdyttävä arvostuksen parantamiseksi.

Kirjallisuuslähteet

Dam, Helle Vrønning & Karen Korning Zethsen 2008. Translator Status. A Study of Danish Company Translators. *The Translator* 14:1, 71–96.

Dam, Helle Vrønning & Karen Korning Zethsen 2009. Who Said Low Status? A Study on Factors Affecting the Perception of Translator Status. *Journal of Specialized Translation* 12, 2–36. Saatavissa: http://www.jostrans.org/issue12/art_dam_zethsen.php [viitattu 12.12.2014].

Dam, Helle Vrønning & Karen Korning Zethsen 2010. Translator Status. Helpers and Opponents in the Ongoing Battle of an Emerging Profession. *Target* 22:2, 194–211.

Dam, Helle Vrønning & Karen Korning Zethsen 2011. The Status of Professional Business Translators on the Danish Market. A Comparative Study of Company, Agency and Freelance Translators. *Meta* 56:4, 976–997.

Dam, Helle Vrønning & Karen Korning Zethsen 2012. Translators in International Organizations. A Special Breed of High-Status Professionals? Danish EU Translators as a Case in Point. *Translation and Interpreting Studies* 7:2, 211–232.

Dunne, Keiran J. 2012. The Industrialization of Translation. Causes, Consequences and Challenges. *Translation Spaces* 1, 143–168.

Ganzeboom, Harry B. G. & Donald J. Treiman 2003. Three Internationally Standardised Measures for Comparative Research on Occupational Status. Teoksessa: Hoffmeyer-Zlotnik, Jürgen H. P. & Christof Wolf (eds) *Advances in Cross-National Comparison. A European Working Book for Demographic and Socio-Economic Variables*. New York ym.: Kluwer Academic / Plenum, 159–193.

Hartama-Heinonen, Ritva 2013. Kääntäminen ja teknologia. Näkökulmia Heideggerin filosofiasta. Julkaisussa: Kivilehto, Marja, Minna Ruokonen & Leena Salmi (toim.) *MikaEL. Kääntämisen ja tulkkauksen tutkimuksen symposiumin verkkojulkaisu* 7, 8–19. Saatavissa: <http://www.sktl.fi/liitto/seminaarit/mikael-verkkojulkaisu/vol-7-2013/> [viitattu 12.12.2014].

Joutsenniemi, Anna 2011. Vaativa työ, epävakaa työolot. *Käännösalan ammatissa. Akavan Erityisalojen ammattijulkaisu* 5, 4–5.

Katan, David 2009. Translation Theory and Professional Practice. A Global Survey of the Great Divide. *Hermes* 42, 111–153.

Katan, David 2011. Status of Translators. Teoksessa: Yves Gambier & Luc Van Doorslaer (toim.) *Handbook of Translation Studies* 2. Amsterdam & Philadelphia, PA: John Benjamins, 146–152.

Kielitoimiston sanakirja 2012. Saatavissa: <http://mot.kielikone.fi/> [viitattu 13.6.2014].

Kinnunen, Tuija & Kaisa Koskinen 2010. Introduction. Teoksessa: Tuija Kinnunen & Kaisa Koskinen (toim.) *Translators' Agency*. Tampere: Tampere University Press, 4–10. Saatavissa: <http://urn.fi/urn:isbn:978-951-44-8082-9> [viitattu 13.6.2014].

Koskinen, Kaisa 2009. Going Localised, Getting Recognised. The Interplay of the Institutional and the Experienced Status of Translators in the European Commission. *Hermes* 42, 93–110.

Lappalainen, Tuomo 2010. Valkokaulusten vastaisku. Ammattien arvostus 2010. *Suomen kuvalehti* 20, 30–44.

Miettinen, Jani & Kimmo Vehkalahti 2013. Verkkokyselytutkimusten otosten valinta. Teoksessa Salla-Maaria Laaksonen, Janne Matikainen & Minttu Tikka (toim.) *Otteita*

verkosta. *Verkon ja sosiaalisen median tutkimusmenetelmät*. Tampere: Vastapaino, 84–104.

Monzó, Esther 2011. Legal and Translational Occupations in Spain. Regulation and Specialization in Jurisdictional Struggles. Teoksessa: Rakefet Sela-Sheffy & Miriam Shlesinger (toim.) *Identity and Status in the Translational Professions*. Amsterdam & Philadelphia: John Benjamins, 11–30.

O'Hagan, Minako 2011. Introduction. Community Translation: Translation as a Social Activity and its Possible Consequences in the Advent of Web 2.0 and Beyond. Teoksessa: O'Hagan, Minako (toim.) *Translation as a Social Activity: Community Translation 2.0*. Antwerp: Artesis University College, Department of Translators and Interpreters, 11–23.

Pym, Anthony, François Grin, Claudio Sfreddo & Andy L. J. Chan 2012. *The Status of the Translation Profession in the European Union*. Luxembourg: Publication Offices of the European Union. Saatavissa: http://ec.europa.eu/dgs/translation/publications/studies/translation_profession_en.pdf [viitattu 13.6.2014].

Ruokonen, Minna 2013. Studying Translator Status. Three Points of View. Teoksessa: Maria Eronen & Marinella Rodi-Risberg (eds) *Vakki Publications 2: Haasteena näkökulma. Perspektivet som utmaning. Point of view as challenge. Perspektivität als Herausforderung. VAKKI-symposiumi XXXIII. Vaasa 7.–8.2.2013*. Vaasa: Vaasan yliopisto, 327–338. Saatavissa: http://www.vakki.net/publications/no2_fin.html [viitattu 13.6.2014].

Räsänen, Pekka & Outi Sarpila 2013. Internet-lomake vai ei? Verkkokyselylomake postikyselyitä täydentävänä tiedonkeruun menetelmänä. Teoksessa: Salla-Maaria Laaksonen, Janne Matikainen & Minttu Tikka (toim.) *Otteita verkosta. Verkon ja sosiaalisen median tutkimusmenetelmät*. Tampere: Vastapaino, 68–83.

Salmi, Leena 2014. Kääntäjäopiskelijoiden suhtautuminen käännösteknologiaan. Julkaisussa: Hartama-Heinonen, Ritva, Marja Kivilehto, Minna Ruokonen & Leena Salmi (toim.) *MikaEL. Kääntämisen ja tulkkauksen tutkimuksen symposiumin verkkojulkaisu 8*, xx–xx.

SVT 2012a = Suomen virallinen tilasto. Yliopistokoulutus. Yliopistotutkinnon suorittaneet 2012, Liitetaulukko 3. Yliopistojen uudet opiskelijat ja opiskelijat yliopistoittain 2012. [Päivitetty 24.3.2013] Helsinki: Tilastokeskus. Saatavissa: http://tilastokeskus.fi/til/yop/2012/01/yop_2012_01_2013-04-23_tau_003_fi.html [viitattu 27.10.2014].

SVT 2012b = Suomen virallinen tilasto. Yliopistokoulutus. Yliopistotutkinnon suorittaneet 2012, Liitetaulukko 4. Yliopistojen alemman korkeakoulututkinnon uudet opiskelijat ja opiskelijat iän mukaan 2012. [Päivitetty 24.3.2013] Helsinki: Tilastokeskus. Saatavissa: http://tilastokeskus.fi/til/yop/2012/01/yop_2012_01_2013-04-23_tau_004_fi.html [viitattu 27.10.2014].

Thomson-Wohlgemuth, Gabriele 2004. A Socialist Approach to Translation. A Way Forward? *Meta* 49:3, 498–510.

Treiman, Donald J. 1977. *Occupational Prestige in Comparative Perspective*. New York: Academic Press.

Treiman, Donald J. 2001. Occupations, Stratification, and Mobility. Teoksessa: Judith R. Blau (toim.) *The Blackwell Companion to Sociology*. Malden, Mass. & Oxford: Blackwell, 297–313.

Venuti, Lawrence 2008 [1995]. *The Translator's Invisibility. A History of Translation*. London: Routledge.

Volti, Rudi 2008. *An Introduction to the Sociology of Work and Occupations*. Los Angeles etc.: Pine Forge Press.

Weiss-Gal, Idit & Penelope Welbourne 2008. The Professionalisation of Social Work. A Cross-National Exploration. *International Journal of Social Welfare* 17, 281–290.

Wivolin, Satu & Elissa Niskanen 2012. II jaoston taustatietokysely – loppuraportti. Saatavissa: <https://sktl-fi.directo.fi/jasenet/asiatekstinkaantajat/kaantajan-tyokalut/asiatekstikaannosten-hinnoittelu/palkkiotiedustelut/> [vain SKTL:n jäsenille; viitattu 29.12.2014].

Kirjoittajan esittely ja yhteystiedot

Minna Ruokonen toimii englannin kielen ja kääntämisen yliopistonlehtorina Itä-Suomen yliopistossa. Hän väitteli vuonna 2010 alluusioiden kääntämisestä 1940- ja 1980-luvun Suomessa. Väitöksen jälkeen hän on siirtynyt tutkimaan kääntäjän ammatin arvostusta sekä siihen vaikuttavia tekijöitä ja toimenpiteitä.

Sähköpostiosoite: minna.ruokonen@uef.fi